

MEMORIAM
VITAE ET MERITORVM
VIRI
NOBILISSIMI AMPLISSIMI
CONSULTISSIMI

IOACHIMI
RENTZELII

I. V. L.

IN REPUBLICA PATRIA VLTRA XXX. ANNOS

SENATORIS

ORDINISQUE SVI DEMVM SENIORIS

AC PROSCHOLARCHAE

GRAVISSIMI ATQVE LONGE MERITISSIMI

D. XX. SEPTEMBR. A. R. H. G. S. CIOCCCLXVIII.

AETATIS LXXIII.

COELESTI PATRIAE REDDITI

EX DECRETO

AMPLISSIMI SENATVS

POSTERITATI COMMENDAT

PUBLICI AC COMMVNIS LVCTVS INTERPRES

IOANNES WUNDERLICH

I. V. D. MORAL. PROFESSOR PVBLICVS ET HOC ANNO GYMNASII RECTOR

HAMBVRGI

LITERIS IEREM. CONR. PISCATORIS AMPLISS. SENAT. GYMNASII ET SCHOLAE
TYPOGRAPHI

Ita igitur, CIVES, in vita nostra uti nulla est molestiarum, ita & nulla aegritudinis, moestitiaeque intercapedo! Ita tot funera, quae Ordinem Senatorium intra unius biennii spatium funestarunt, atque universam civitatem perculerunt, summoque tristitiae sensu adfecerunt, novum funus excipit, idque nunquam satis lugendum & maxime memorabile! Ita luctu nondum deposito, recenti, acerbissimoque dolore, pio obitu tot tantorumque Optimorum Senatorum, munerum atque meritorum gloria laudeque summe conspicuorum, quorumque ex hac vita discessum longe abesse speraveramus omnes, quia in optatis habuimus, graviter adhuc incensi, in novos planctus ferimur!

Ita est! Amisimus, eheu! CIVES, praeter expectationem & inopinato NOBILISSIMUM, AMPLISSIMUM, CONSULTISSIMUM VIRUM, IOACHIMUM RENTZELIUM, I. V. L. Senatorem, Ordinis sui Seniore[m] & Protoscholarcham, Virum de felicitate civium ultra triginta annos insigniter meritum, longoque rerum usu subactum, pietatis non fucatae, iustitiae, virtutisque omnis tam acerrimum propugnatorem, quam strenuum atque integrum sectatorem, & ut paucis omnia complecti liceat, Virum Optimum, desideratissimumque Patriae Patrem: EVMQUE vivere desiisse, ante compertum fere

IV

fere est, quam decumbere, & cum adversa, atque periculis plenissima conflictari valetudine, publice innotuit.

Quandoquidem autem officii nostri esse probe memores fumus, sancte custodire nomina bene merentium, beneque meritorum PATRIAE PATRVM, *partim*, ut pietas nostra non destituat EORVM egregia facta; *partim*, ut exemplis Maiorum formentur mores posterorum, non nisi in praeclara virtutum vestigia flectendos: ita, ut pulchrae virtutis exemplum sistere nunc possimus, & in vita quidem Viri, dum in vivis erat, gravissimi, doctrinaque ac meritis simul eximii, magnopere laetamur.

Ab instituto interim quum sit alienissimum, calamistris & accersitis longe verborum lenociniis & panegyrico aliquo tumore pie defuncti res dilatare, nec conveniat, imaginem NOSTRI, nativo proprioque decore insignem, adscititiis coloribus difformare: operam potius dabimus omnem, ut de RENTZELII ortu, studiorum ratione, dignitatibus, muneribus, meritis, familiaque, liberisque potiora a nobis memorentur, & vita IESVS simplici enarratione exprimatur.

Lucem RENTZELIO dedit Hamburgum nostrum, in qua inclyta & libera Sacri Romano-Germanici Imperii civitate anno MDCCXCIV. Kalendis Septembris natus est, & ex familia quidem, sive paternum, sive maternum genus spectes; antiquissima & splendida, neque tam virtutum, quam meritorum, quinimo & literarum gloria percelebri. Quemadmodum autem aliena quidem haec gloria est, & animi perquam angusti, solis superbire natalibus: ita, repudiare eam omnem, ingrati oppido, & si naturae leges consulamus, etiam iniquissimi.

Hamburgum igitur nostrum, uti modo diximus, laudem cum luce RENTZELIO contulit: qua quippe in civitate ultra quatuor secula (de qua felicitate vix uni aut alteri familiae, ut queat gloriari, datum esse, satis constat)

gens

gens RENTZELIANA cum laude floruit, & ad summam ferè dignitatum munerumque fastigium evecta est.

Ita enim iam occurrunt HENRICVS RENTZEL, Presbyter, itemque IOANNES ad annum CIOSCCXL. in libro Provisoris & Monialium in Hervedeshude.^{a)} Neque incelebris est IOACHIMVS RENTZEL, tutor liberorum *Ioannis Aepini*, SS. Theol. Doctoris & primi Hamburgensium Superintendentis, summa in laude positi.^{b)} Laudatur deinde IOANNES RENTZELIVS, (qui in Academia Marpurgensi singularem operam dedit Iureconsulto consummatissimo, *Hieronymo Treutlero*, sub cuius praesidio anno CIOSXCII. & sequenti non sine plausu publice disputavit *de in ius vocando*, & *edendo*; *de servitutibus realibus*; *de iureiurando*; *de institutionibus & substitutionibus heredum*; *de rerum divisione* & *acquirendo earum dominio*; *de beneficiis*, quibus creditoribus contra debitores succurritur; & *de generalibus publicorum iudiciorum*.) GEORGIVS etiam RENTZELIVS quidam sub initium seculi superioris *ex iure feudali collectas theses inaugurales* Basileae, & sine Praeside quidem, eruditorum disquisitioni magnò cum adsensu Prudentum publice subiecit. Passim quoque RENTZELIORVM, & negotiatorum quidem florentissimorum, a *B. Fabricio*, Viro immortalis memoriae, facta est perquam honorifica mentio: qui, variis officiis civilibus admoti, eorumque stadium alacriter emensi,

^{a)} apud B. STAPHORSTIVM in *Historia Ecclesiae Hamburgensis diplomatica Tom. I. Vol. I. pag. 232.*

^{b)} cui una cum reliquis tutoribus *Georgio Viltero*, *M. Ioanne Ritzenbergio*, *Dieterico Bersenbostelio*, & *Wernecke Rollfinckio* dicavit Pastor Petrinus, IOACH. MAGDEBURGIVS, versibus germanicis elaboratum EPITAPHIVM, das ist, eine Grabchrift des Ehrwürdigen Herrn, unsers lieben Vaters, seliger Gedechtnuß, Doctoris Johannis Aepini, Superintendentis allhie zu Hamburg den Xij. tag Maii dieses Lijj. Jahrs in Gott gestorben: typis excusum Hamburg durch Joachim Lette Anno M. D. L. iij. den Xij. tag Julii. 5½ plag. cuius poematis mentionem etiam fecerunt auctores der Hamburgischen Berichte d. a. 1736. pag. 723. seqq.

^{c)} quae leguntur in *Hieron. Treutleri Select. Disputat. ad Ius Civile Iustinian.* saepissime recusis. Utrum autem hae memoratae VII. *Dissertatt.* seorsum fuerint editae Frf. 1649. 4. prout adserit *B. Carol. Ioan. Fogelius* in *Biblioth. Hamburgensium eruditione & scriptis clarorum* p. 18. nec ne; de eo nobis sane non proflus liquere, aperte profiteamur.

ementi, industriam, prudentiam, candorem animi, benignitatemque omnibus facile comprobant. Quia autem de his singulis verba facere hic nimis longum foret, nunc hos tantum attingemus, quorum nomina citra iniuriam praeteriri non possunt.

Tritavum NOSTRI, praenomine HERMANNI insignitum, civem inter suos clarum ac honoratum, multa adcuracione memorat Vir quondam Perillustis, Magnus, meritorum gloria Excellentissimus Consul SCHROEDERVS.)

Atavus, IOANNES, civis primarius, prudentiaque, qua eminuit, spectatissimus, in Amplissimum Ordinem Senatorium anno MDCCCXXXIV. cooptatus, placida morte anno MDCCCXLIV. extremum diem confecit: cuius memoriam olim celebravit *Ioannes Ritzenbergius*, Senatu Inclyto quondam a Secretis meritissimus, eleganti, quod *B. Fabricius* nobis servavit, epitaphio.

Abavus, PETRVS, civis itidem, & mercator honoratus, dignitatis Senatoriae splendorem anno MDCCCLXVII. obtinuit, & ad annum usque MDCCCLXXV. digne, honesteque servavit.

Proavus, HERMANNVS, lucem primam vidit anno MDCCCLXXVI. summa valuit auctoritate: EVMQUE anno MDCCCXXXIX. magistratum adeptum, anno autem MDCCCCLVII. placida morte rebus humanis ereptum esse, ex Fastis Proconsularibus & Consularibus, itemque ex monumento, quod

in *Memoriar. Hamburgens. Voluminibus.*

in *Memorandor. Hamburgens. Fascic. I. pag. 21.*

atque inseruit *Memor. Hamburgens. Vol. I. pag. 108.*

EPITAPHIUM

D. IOANNIS RENTZELII, Senatoris Hamburg.

RENTZELIUM pietas & summum mentis acumen

Nunquam si fas sit commeruere morti.

Sed vix dum mentis praestantia venit in actum,

Nec satis ILLIVS cognita virtus erat.

Quod veluti fulcis tenerae refecantur aristae,

Sicut & implumis raptus obivit avis.

Sed bene subductus curis gravioribus urbis,

Aspectu fruitur iam propiore Dei.

quod hodie adhuc in templo, D. Cathar. dicato, prope chorum in columna septentrionali conspicitur, §) satis certo constat, *Abavinculus* NOSTRE *magnus*, RETRVS RENTZELIVS, natus anno MDCCX. legitimae scientiae se consecravit; in quo studiorum genere fide & industria doctorum suorum tam feliciter profecit, ut eruditionis quaesitae, suaeque in respondendo promptitudinis, habita disputatione, *de iurisdictione*, Lugduni Batavorum anno MDCCXXXIV. publicum specimen dare potuerit: atque eodem anno, eademque in Musarum sede amoenissima, postquam dissertationem inauguralem, *de mixtis finium regundorum actionibus*, non sine laude ingenti publice defenderat, praemia summorum honorum, strenuis Themidos cultoribus statuta, obtinuerit. §) Tandem etiam ob ingenium excellens, studia haud vulgaria, pietatem, comitatem, aliasque virtutes anno MDCCLVIII. ad Senatoriam dignitatem evehctus est, quam non nisi cum gravi Bonorum omnium luctu, magnoque sui desiderio, morte praepropera anno MDCCCLXII. iterum deposuit. §) Hic ille ipse est, qui cum ex amantissima coniuge MARIA TWESTRENGENIA, IOACHIMI TWESTRENGENII, Senatoris Gravissimi, Prudentissimique filia, & EBERHARDI, I. V. L. & Consulis, summe atque praeclarissime meriti, nepte, liberos non suscepisset, Evergetam pauperum, aliarumque, miseratione dignarum personarum se praebuit, domibusque, nutriendis alendisque pauperibus aut mendicantibus, ptochis vulgo & prochorotrophis (ut graecis vocabulis uti liceat) dictis, publice destinatis, benigne atque liberaliter fecit. Et, qua erat iustitiae atque aequitatis cultor indefessus atque eximius, noluit, ut scorta publica, & qui lenocinium

B. 2

exer-

§) vid. *B. Fabricium in Auctar. Inscription. Hamburg. Anckelmanni No. CLVI.* ubi tamen non recte *Ioannes* vocatur, cui *Hermann* praenomen fuit. Evm legatione quoque, pro magnitudine negotii satis gravi, functum fuisse, memorat *Adam Traßiger in Histor. Begriff von der Succession der Herren Bürgermeister und Senatoren zu Hamburg, Stade 1664. ad ann. 1639.*

§) teste supra laudato *Fogelio in serie disputationum a Hamburgensibus habitarum*, quam *Bibliothecae Iuris Statutarii Hamburgensis* anno MDCCXCIX. editae subiecit.

§) Corpus illius exanimie terrae mandatum est (solemnibus exequiis in Aede D. Cathar. Quae in epigrapho leguntur, exhibet *B. Fabricius in Auctario Inscription. Hamburgens. No. CLVII.*

exercerent, ceterumque delictorum aliorum non capitalium rei, uti fieri nunc usque consuevit, in relegatione in posterum mulctarentur, sed ad certos potius annos pro gravitate criminum detinerentur, simulque ad duros manuum labores exantlandos, peculiariter aedificionum domoque inclusi, adstringerentur. Consilio hac de re acum Perillustri atque Splendidissimo Senatu communicato, deo quae facile adprobante, ad extruendam, quae in hunc usque diem, sub ergasterii feverioris seu lanarii nomine, civitati nostrae utilitati pariter, atque ornamento est, talem domum non decem solum millia marcarum testamento legavit, verum ad comparandos etiam lectulos, utensilia, aliaque necessaria reliqua coemenda, procuranda, instruenda, liberalem maxime, & egregie munificum SE exhibuit, totumque SE in eam rem perficiendam profudit. Ad ferenda autem ulterioris sustentationis onera placuisse, bis, ut in anno collectae, uti vulgo appellari solent, eaeque publicae, per totam, intra tamen tantummodo moenia, urbem instituantur, probant infra allegata, & ex Act. Senat. & Civ. Convent. optima fide excerpta.)

Dilata
Plura, quae huc pertinere, & circa inaugurationem potissimum aediculae, hinc ergastulij junctae, memoratu digna, videbuntur, larga manu dabit L. Georg Haccius in der Kirch-
Wenhe des Spinnhauses. Hamb. 1670.

d. 4 Mart. 1668. in verbis: *UNTERHUSQ* *MELIUS* *ET* *ALIOVIT* *NON*
Propositio Senatus:

Artic. 3. Als auch her in Gott ruhende Herr Peter Hengell, Vender Rechten Licentiat, Wenland Raths-Verwandter dieser Stadt, zu mehrerer Behinderung vorgehender Un-
sucht und Untugend, Ihme schon bey Seinem Leben furgenommen, ein Spinnhaus zu bauen, welches nunmehr von Seinen hinterlassenen Erben auf ihre Privat-Kosten, wie für Augen, rühmlich vörfertiget ist, wöfinnen leichtfertige Weibes-Persohnen, auch Männer, so noch nicht gar Todes, sondern nur andre Züchtigungs-Straffe, verdienet, gefänglich bewähret, und hingegen darinn zur Arbeit und Guthen angehalten werden sollen. All solches Werck aber Gott zu Ehren, den Sünden und Untugenden zu wehren, auch zu dieser Stadt Besten angesehen und gereichen thut: immittelst zu seinem Unterhalt wohl mehr Kosten erfordert wird, als wenigen Privat-Persohnen angemuthet werden kann: zu dem auch billig, daß den nothwendigen Unterhalt eines gemeinnützigen Wercks auch vornehmlich die Gemeine herbeytrage. Demnach thut E. E. Rath der Ebbli. Bürgerschaft hiemit zu bewilligen vorschlagen, daß zu all solchen Spinnhauses Unterhalt jährlich zwey freywillige Sammlungen durch die ganze Stadt bewilliget, und gehalten werden mögen.

Resolut. Civ.
ad Artic. 3. Die freywillige Sammlung zweymahl im Jahr zu Unterhaltung des Spinn-
hauses ist gewilliget.

Dilatatam autem magnopere eandem domum fuisse, cura imprimis & sumptibus nobilissimi, florentissimique, eo tempore administratoris, IACOBI VOLCKMANNI, Senatoris posthac prudentissimi, atque multis nominibus praeclare meriti, cuius nepos ex filio, Vir Amplissimus atque Consultissimus PETRVS DIETERICVS VOLCKMANNVS, quem ut Deus in certissimum dulcissimae patriae emolumentum quam diutissime conservare velit, omnes boni nobiscum animum exoptant, spartam Senatoriam hodie digne ornat, brevibus, uti ipsius est mos, commemorat *Steltznerus*.) Plenior vero, imo totam, huius ergastuli historiam, una cum legibus, quibus adstringitur, diligentissime & copiosissime, uti solet, exhibuit, Vir Magnificus & Reipublicae nostrae Proto-Syndicus, maxime Illustris, IOANNES KLEFEKERVUS: cuius liberalis ad literarum studia secessus, aequae ac vita publica, prodest magnopere, QVEMQUE omnino, senili aetate, virili ingenio, animoque labores maximos exantlare, ardua quaevis negotia expeditissime, sollertissime, summa etiam cum suavitate pariter atque facundia conficere, omnes miramur, SUMMO VIRO, ut non modo decennale officii dignitatisque lustrum attingat, verum absque aegritudinis etiam sensu, quam adferre solet aetas producta, longe supergrediatur, ex animi sententia, totoque pectore publice simul adpre-

Avis paterni stemmatis RENTZELII NOSTRI, HENRICVS, frater fuit PETRI, cuius laudes modo memoravimus, itidemque HERMANNI, Duodecimviri (uti tunc dicebantur, qui hodie Quindecimvirorum nomine honorabili veniunt, atque primum ex civium ordine collegium constituunt,) maxime *Spectabilis*,) laudibusque omnibus vel hoc nomine dignissimi,

¹¹) im Versuch einer zuverlässigen Nachricht von der Stadt Hamburg Th. III. S. 893.

¹²) in der Sammlung der Hamburgischen Gesetze und Verfassungen Th. I. S. 306.

¹³) qui pluribus & officiis & beneficiis, hisque maximis, patriam sibi devincere, per omnem vitam studuit, neque occasionem ullam, de Ecclesiis & nosocomiis imprimis bene merendi

fimi, quod ipsius piae, providaeque curae institutionem catecheticae, quae singulis hebdomadibus, & die quidem Lunae, in Aede, D. Catharinae sacrae publice habetur, debemus: pro quo insigni beneficio mente haud immemori gratias amplissimas. Ei referet fera posteritas.

Et hic quidem HENRICVS, vir spectatae fidei, & in merita laudabiliter versatus, anno MDCCXXVIII. d. xx. April. eximiam virginem, genere nobilissimam, moribus lectissimam, ANNAM SCHROETERINGIAM, fausto fidere domum duxit. Coniugium hoc omni ex parte felix atque auspiciatum, nec infoecundum quoque fuit, quum dilectissima coniux quintuplicem illum prolem parentem fecerit. Ex his *Henricus & Hermannus* filii primo vitae anno vivere desierunt, ad meliorem vitam alteram translati. Ex filiabus *Catharina* postmodum nuptui data est nobilissimo *Johst woy Overbeck*, anno MDCCXXXII. d. xv. Maii mortalium rebus exempta. *Martha* autem matrimonium inuit cum illustri viro, *Henrico Grafe*, Augustissimi Magnae Britanniae Regis & Serenissimi Electoris Brunsvico Lüneburgensis. Con-

supra obliquo modo oborn non cu, omni filiaro, praetermissit. In cuius testimonium adferre nobis liceat inscriptionem, quae legitur in templo S. Spiritus in columna prope chorum, quamque B. Fabricius Auctario Inscriptio- num Hamburg. Anckelmanni No. CLXXXV. his fere verbis inseruit:

H. 1664. hat Herrmann Rengel, Obrasser, im seinen präsidirenden Jahr, Gott zu Ehren, der Kirchen zur Zierde, vorsehende 23. Gemälde und 4 Portalen sub No. 1135 verfertiget.

Summe etiam Venerandus atque Celeberrimus Vir, IOANNES MELOCHOR GOETZE, ad Aed. D. Cathar. Pastor, & Scholarcha, Ordinis etidem Theologorum, Hamburgensium, Praesul. Theologus de republica sanctiori meritissimus, & spectata vitae atque prudentiae singularis, copiosissimaeque eruditionis laude cumulatus, in dem Erneueren und Wiederherstellen der im Jahr 1652, d. 3. Febr. glücklich vollendeten Wiederherstellung des Thurms und der Haupt Kirche zu St. Catharinen in Hamburg. Hamb. 1759. Seit. 29. munificentiam RENTZELII digne ita laudavit: DUNCAN GOLLICHO SCHIBIO HILIVIO XE HIN UNTRIQ

Im Jahr 1657. wurde von dem berühmten Meister Peter Marquart die schöne und an Symmetrie ihres gleichen wenig habende zweymal durchbrochene Spitze aufgerichtet, auch die von Herr Hermann Rengel verfertigete prächtig verguldet und 30. Fuß hohe Krone übergesetzt u. s. w.

Plura alia legata & beneficia, imprimis in Aedem D. Catharinae largiter collata, licet in occulto non lateant, sed satis sunt manifesta atque in plurimorum oculis posita, silentio dissimulare huius inscriptionis ratio suadet. digna interim prorecto omnia, quae eum reliquis Optimi viri meritis a sempiterna oblivione vindicentur. In vitam introerat anno MDCCXXII. d. 3. Nov. diem autem supremum explevit anno MDCCXXXIII. d. 23. Mart.

filiario, prudentissimo, sane & rerum usu maxime praedito, satisque exercitato, qui RENTZELII NOSTRI studiorum, itinerumque rationem potissimum, & persapienter quidem rexit, atque moderatus est: viduaque facta, & improlis cursum vitae implevit: quique coniuges pientissimae memoriae, nunquam satis laudanda misericordia egentes, quibusque quaesito opus erat, complexi sunt, quorumque liberalitatem, piis nonnullis legatis insigniter testatam factam, in Aedem imprimis D. Catharinae dicatam, Curatores illius templi in hunc usque diem mirifice ut extollant, plures, non unas, habere causas, optime novimus. Harum frater, & unicus quidem

PETRVS, Pater RENTZELII NOSTRI fuit. Is anno MDCLXXII. die XII. Maii in hanc lucem susceptus, generis amplitudine satis clarus, Regi Daniae Potentissimo a Consiliis constitutus, aetatem quietam traduxit, anno MDCCXCII. d. XIX. Sept. connubio auspiciatissimo sibi iunxit nobilissimam, corporisque, animique, ac fortunae dotibus florentissimam virginem, CATHARINAM, Perillustri & immortalis memoriae quondam Consulis, GARDIEB SILLEMII, sororem, HIERONYMI SILLEMII, Senatoris amplissimi, prudentissimi, & MARGARETHAE, ex Consulatu LANGENBECKIORVM inclytâ stirpe prognatae, filiam. Huius maternae NOSTRI familiae summus splendor, quem nostra aetate cum reliquis agnatis nobilissimis, atque insigni existimatione praeditis, dignè tueretur Consul, modo non sine honoris praefamine memorati, longeque meritisimi, dignissimus eiusdem nominis filius, & reipublicae nostrae Syndicus illustris, cuius egregia virtus magnis in patriam meritis quotidie, & cum plausu civium, magis magisque illustratur, omnibus luceat, adeoque de eo tacere nunc praestat, quam pauca aliqua adferre. Ex hoc connubio, pluribus providentiae divinae beneficiis nobilitato, sex castissimi amoris pignora, quinque

maioribus, & minoribus, nubi Cr201 zivscup submasculi,

de huius tamen gentis antiquitate, & per longam seculorum seriem continuato decore atque splendore consulendus est Editor Tomi VIII. Memoriar. Hamburgens. p. 309. seqq.

XII

masculi, unum foeminei, sexus laetus vidit: ex quibus quatuor filii, turbato mortalitatis ordine, vitam cum morte, parentibus superstitibus, commutarunt. Filiam, omni virtutis nitore cultissimam virginem, ANNAM MARGARETHAM, natam anno MDCCXCVI. die XXVII. April. nuptui collocavit anno MDCCCXVIII. pridie Kalendarum Iunii nobilissimo & consultissimo VIRO, EBERHARDO VON KAMPEN, I. V. L. doctissimo, a quo quum biennio post vidua esset relicta, anno MDCCCXXI. die XIX. Iulii ad secunda vota transiit, reique domesticae fulcrum, & tori, imo & utriusque fortunae socium coniunctissimum adepta, consequutaque est IOACHIMUM SILLEMIVM, I. V. L. & Senatorem consultissimum, gravisimum, virtutis propriae, decorumque maiorum suorum gloria amplissimum: qui, susceptis ex ea IOACHIMUM, summis iam in iure honoribus & Doctoris insignibus ornatum, GARLIEB HELVICVM, mercatorem spectatissimum, animique, ingeniique dotibus haud certe vulgaribus praeditum, & ANNAM MARGARETHAM, felici matrimonio RENTZELII NOSTRI filio dignissimo, ut infra dicetur, iunctam, caram atque dulcissimam hanc coniugem anno MDCCCXXXVI. die XIX. Maii morte praematura amisit.

Sed de maioribus & inclita prosapia RENTZELII NOSTRI haec sufficiant. His, ut diximus, parentibus genitus, & sacris christianis initiatus, nomen IOACHIMI sortitus est NOSTER. Hos, post Deum, vitae non solum auctores, verum recte etiam vivendi duces, monitis, exemplo, & sollicita cura, partium suarum satagentes, nactus est laudatissimos. Et certe nihil quoque his optimis parentibus aequae fuit curae, cordique, quam ut NOSTRVM, quem egregia indole praeditum esse, mature sentiebant, verae pietatis, virtutis ac doctrinae rudimentis imbuerent. Postquam teneram aetatem in gremio parentum consumserat, praeceptoribus domesticis e sinu suo dimissum hunc filium, ad praeclara quaevis formandum, tradiderunt: qui etiam

nihil

nihil in se desiderari passi sunt, quo spem nobilissimorum parentum, de filio conceptam, explerent, solida eidem verae religionis & bonarum artium fundamenta ita propinantes, ut magistrorum laboribus felices discipuli in literis progressus ex asse responderent. Tandem vero NOSTER non tam fidei & diligenti institutioni, quam hospitio quoque & convictui commendatus est Viro literatissimo atque humanissimo *Friederico Wiedeburgio*;) a quo ad recte laudabiliterque vivendum & institutionem fidelissimam, & opportunitates alias ex voto nactus est. Quemadmodum vero in femente spem messis collocatam esse, novimus: ita certum quoque est, a formata pueritia reliquam vitae expectationem pendere. Hanc proinde insignem parentum providentiam per omnem vitam gratus NOSTER, & iure quodam suo, agnovit, & maximum ex merito iudicavit beneficium, quod probae educationis curam, iisdem auctoribus, nancisci ipsi contigerit. Cum exercitatissimo hoc doctore, postquam is, singulari Dei nutu, clarissimo atque erudito Viro, *Henrico Gebhardi*, Subconrectori emerito, Adiunctus datus fuit, scholam publicam simul ingressus est, & ex *Wiedeburgii* sui, quemadmodum etiam ex ore meritisimum Virorum, *Krüfekenii*, Conrectoris, & *Hübneri*, Rectoris, indefesso studio pependit.

Vt autem ad studia academica, quae iam meditabatur, propius se praepararet, e schola publica ad Gymnasium patrium, Musis porro litandi causa, accessit, dignusque examine consueto cum laude superato, iudicatus est, cuius nomen civium illius albo die XVI. Maii anno MDCCCXV. a Summe quondam Venerando *Ioanne Christophoro Wolffio*, Gymnasii tunc Rectore, post biennium vero Pastore ad Aed. D. Cathar. meritis innumerabilibus satis inclaro, infer-

tum

) qui non tam propter propria, verum filii quoque cognominis, in Academia Halensi Professoris per aliquot iustia Publici Celeberrimi, merita exstantiora nominis, ut par est, celeberrimum nactus, consequutusque est.

XIV

tum fuerit. Studia sua ea, quae optime coeperat, diligentia persequitur, atque disciplinarum, magis sublimium, viam facillimam, atque accuratissimam initurus, a philosophorum praecipis initium fecit, dein historiarum cognitioni, item eloquentiae sibi comparandae praeclaram operam dedit, ducibusque imprimis usus est Viris longe Celeberrimis, *Mentzero*, *Müllero*, *Sebastiano Edzardi*, & quem nominasse, laudasse est, *Fabricio*: quorum omnium scholas & publicas & privatas, quas aperuerunt, diligenter adiit, in praelectionibus, ut probos auditores decet, atque necessario etiam requiritur, animum defixit, atque eorum commentationibus multum, plurimumque profecit. Laudatum modo *Fabricium* ad studiorum quoque rationes prudenter ineundas, & notitiam meliorum scriptorum obtinendam, non tam consilio, verum re ipsa etiam, & institutione NOSTRO aperte, & absque fūco praevisse, silentio, arbitramur, hoc loco penitus involvendum non esse. Quum nunc ulterius, expeteret Viros, a quibus variis scientiarum generibus, iurisprudentiae nominatim, cuius studio se totum addixerat, interiori cognitione augetur, in Academiam, quae *Rostochii* laetissime tunc florebat, floruitque nullo non tempore, migrare constituit. Hanc igitur felici fidere salutavit anno MDCCCXVI. nondum completo duodevicesimo aetatis anno, & circa id quidem tempus, quo coetus fidelium Christi, hominum fervoris, resurrectionis memoriam modo celebraverat. De adminiculis studiorum iterum primum sollicitus quam maxime, partes suas naviter & cum studio singulari egit NOSTER, atque, qui eo tempore summa nominis celebritate publice privatimque docebant Professores, logicorum, rhetoricorum, sapientiae moralis, ethices imprimis & iuris naturalis scientiae doctorum placita explicantes, & in his maxime *Franciscum Albertum Aepinum*, Theologum & Philosophum eximium, cupide & constanter audivit. His adeo instructus
prae-

praefidijs; tanto maiori studiorum suorum successu iurisconsultorum doctrinas a doctoribus earum celeberrimis *Matthia Steinio*, & *Iacobo Carmon*, imprimis autem a *Ioanne Ioucbimo Schöpffero*, Professore primario & Serenissimi Ducis Megapolitani Consiliario intimo, iurium principia solida atque genuina suis tunc auditoribus probe tradente, assiduo studio, diligentia quoque plus quam vulgari hauriebat; quique ipse pro ea, qua erat, humanitate, posthabita etiam omni privati commodi ratione, fatis commodam, crebramque NOSTRO suppeditavit occasionem, magis magisque Themidos interiora penetralia adeundi, atque penitus perlustrandi: eaque propter, tanti beneficii memor, de hoc doctore suo nunquam non sic honorifice sensit NOSTER, *se nunquam ad eum accessisse, quin doctior ab eo discessisset.*

Quum per biennium fere hoc stadium impiger, imo potius cum aestu ingenii, decurrisset, usumque etiam fori a iureconsulto practico, eodemque egregie cordato, sibi ostendi curasset, relicta hac perantiqua & percelebri Variaca academia, commoratus primum in civitate patria paululum apud Svos, dein in Academia *Argentimensi*, fama factis illustri, perrexit *Lutetiam Parisiorum*, progressus porro longius celebrem *Aureliam* adiit academiam, quam non alia mente elegisse NOSTRVM vero est simillimum, quam quia apud animum sine dubio constituerat suum, in locum, ad studia, cum cura tractanda, solitarium discedere, & ab omni, in quantum fieri, sperarique possit, voluptatum genere quam maxime remotum; quo animus, in cognoscendis, funditusque percipiendis doctrinarum divitiis, tranquillior ingenii & industriae nervos intendere queat. Et quemadmodum domestica exempla certissima, efficacissimaque sunt virtutis incitamenta: ita exempla non solum maiorum SVORVM, verum aliorum quoque illustrium civium animo SIBI constanter proposuit, usque eo, dum, manu

XVI

NOSTRVM quāsi ducentibus Viris doctissimis, non superficiali-
 ariam, sed solidiorem SIBI doctrinam comparasset. Et hi
 etiam doctores habebant certe, cur de NOSTRO, industriae
 aequae ac erudito discipulo, magnopere gaudere poterant.
 Studia enim omnia hic retractavit, legendoque, meditando,
 scribendo etiam confirmavit, atque egregie auxilio. Depre-
 hendit quoque academia, eo potissimum tempore, quum
 examinibus, summos in iure honores merendi causa, sese
 sifteret, promptum in eo expeditumque sermonem, lima-
 tum iudicium & exquisitam scientiarum cognitionem. Inde
 etiam factum est, ut die xx. Junii anno MDCCXIX. theses
 inaugurales, iuncta commentatione *de privilegio dotis in
 concursu, & quatenus uxor Hamburgensis creditoribus ma-
 riti teneatur*, speciminis academici loco elaborata, publicae
 eruditorum disquisitioni submiserit, easque, virtute singulari
 instructus, summa cum laude defendit, atque LICENTIAM,
 summos, quandocunque libuerit, in utroque iure petendi
 honores, impetraverit. Neque tamen, ut honores illos
 academicos ambiret, aut vulgus iners, quod sapientiam e
 titulis metiri solet, aut vanae laureolae confectatio NOSTRO
 auctor fuit; sed eos potius maturo satis iudicio & sapienti
 decreto Ordinis Prudentum, ut debitam Ipsius diligentiae,
 eruditionisque mercedem & praemii loco, rite atque le-
 gitime capeffivit.

Hac dignitate exornatus, lustrato Belgio, cultissimo-
 rum ingeniorum perpetua sede, in Germaniam iterum Se
 recepit, & inspectis atque exploratis plurimis civitatibus
 illustrioribus, in itaque apud multos, summo quoque in
 loco positos, itidemque munerum uti, ita & eruditionis
 laude satis claros Viros, gratia, amicitiaque, peregrinato-
 ris, haud imprudentis, partes optime explevit.

Ita patriae redditus divini ante omnia numinis clemen-
 tiam, qua Ipsvm tuente, per omne studiorum suorum cur-
 riculum salvus, sospesque mansit, & ex periculis omnibus
 quae

quae bonarum artium studiosos a tergo, ut aiunt, in academiis praecipue, insequuntur, benignissime liberatus, nec corruptelarum illecebris irretitus, nec voluptatum dulcedine in praecipitia quaeque deductus fuit; quaeque divina gratia effectum esse, ut validus atque incolumis, simulque, quod maximum est, cum animo, innocentia sua nixo, in patriam urbem reverti potuerit, pius NOSTER celebravit. Itaque redux, quam de SE excitaverat, existimationem non solum sustinuit, verum vicit quoque egregie: qua imprimis felicitate, qui hunc patruelem suum in sinu nunquam non fovit; supra laudatus Consiliarius Aulicus GRAFE, dilectissimae amitae maritus, simulque de exoptatissimo consiliorum suorum, quibus iuvenem cura, monitis & fide omni olim iuivit, summopere laetatus est. Dein literis & foro totum SE dedit. Tuendis litigantium, qui consilia, opemque suam requirebant, causis addictus, atque intentus magnum SIBI conciliavit magnorum etiam Virorum, & praecipue avunculi sui, summis in patriam meritis inclyti & Perillustri quondam supra laudati Consulis SILLEMI, favorem, gratiam, benevolentiam, amicitiam, qui quidem NOSTRUM semper in deliciis habuit, reipublicae quam maxime iudicavit idoneum, virtutemque ERVS eximiam ad rei communis fructum redundaturam existimavit. Spretis posthac etiam omnibus aliis, ea sedulo sectatus est studia, quae animum ulterius excolunt, vere nobilem reddunt, & ad virtutem, homine dignam, instituunt. Mens alta siquidem *nunquam rebus est inanibus* *Addicta, quas novisse nil quicquam iuvat:* *Sed maximi quas cernit esse ponderis* *Rimatur, inque his explicat vires suas;* ita mentis ardorem NOSTER, nisi literis & foro totum SE mancipando, restinguere non potuit. Neque ignoravit, respublicas doctis, atque prudentibus viris ornatas, non tantum multo melius, quam his praefidiis destitutas, consistere;

XVIII

sistere; verum maioribus etiam incrementis studiis eorum atque laboribus indies augeri. Et ita quidem satis recte NOSTRUM iudicasse, negare aut ullo modo in dubium vocare, nemo certe poterit. Etenim quum ipsi practici philosophi, quos solos doctos, & iureconsultos imprimis, cum sapientibus nonnullis scite adpellaveris, ad humanitatem potissimum instituti sint, neque magis suis rebus consulendum esse, satis superque edocti, quam publicis, communibusque; non consiliis modo, quibus plurimum possunt, verum suis quoque facultatibus, quibus plerumque abundant, rei mirifice succurrunt publicae, & ad fovendam augendamque rem potissimum etiam literariam magna animi propensione feruntur.

Ita quum fuerit adfectus NOSTER, amoremque omnium promeruerit, post Viri Nobilissimi, Amplissimi atque Consultissimi IOACHIMI SILLEMII, I. V. L. & Senatoris longe meritissimi, cui adfinitate, quemadmodum ex supra adlatis constat, RENTZELIVS iunctus fuerat, placidum ex hac vita discessum, provida Dei cura, factum est, ut in eius locum anno MDCCXXXVII. die X. Octobris in amplissimum Ordinem Senatorium sorte, uti more recepto fieri consuevit, plaudentibus Bonis quibuscunque, lectus fuerit.

Magnam sane uti per omnem vitam SIBI virtutis, iustitiae & humanitatis laudem comparavit NOSTER, ut in secundis nunquam elatum, in adversis rebus nunquam se demissum aut fractum praebuit: ita, quanto labore, studio, industria, animi contentione, cura ac fide munus hoc Senatorium ornaverit, digne satis depraedicari minime potest. De candido erga patriam animo, de singulari, quo cives ad unum omnes complexus est, amore, de summo in literas, literatosque doctosque viros favore, de paterna cura, de munifica in pauperes, & fortunae iniuria oppressos, liberalitate, de modestia, animi etiam aequitate laudabili, quia de his & reliquis defuncti RENTZELII virtutibus satis superque inter

inter omnes constat, specimina adferre nunc non laborabimus. Sufficit monuisse, in gerendis, administrandisque multiplicium officiorum generibus, quibus Senatoria auctoritate, dignitateque splendidissima praefuit, RENTZELIVM NOSTRVM nullo non tempore, sive IPSVM contemplatus fueris in curia, aut extra eam ius dicentem, aut quae muneribus aliis, digne tuendis, iuste conveniebant, cum gravitate decenti & accurate expedientem, in quibusvis provinciis, quae IPSIVS curae atque auctoritati demandatae fuerant, eruditionis aequae ac prudentiae Svos thesauros, olim multis vigiliis conquisitos, ad commodum & salutem patriae reipublicae & ad necessitates etiam singulorum civium praeclare contulit. Quae autem integritate, dexteritate, fide & industria muneribus his omnibus praefuerit, quam masculae, quam sapienter, & quam expedite negotia commissa administraverit, confeceritque, nostra non indiget laude, quum merita SENATORIS NOSTRI RENTZELII luculentiora sint atque notiora, quam ut ignorari a quopiam queant.

Publica interim quoque negotia saepenumero in NOSTRVM sunt devoluta, & cum Oratoribus Regum, Principum & Rerumpublicarum, ad civitatem nostram, vel Romano-Germanici Imperii Circulum Saxoniae Inferioris missis, tam exoptato successu tractavit, ut omnibus maximam iniiceret admirationem, in cuius rei testimonium adferre possemus, si opus esset, quae ad manus sunt, litteras Magnifici atque Illustris SVRLANDI, Proto-Syndici quondam immortaliter de republica patria promeriti, optimi quoque ingeniorum iudicis atque aestimatoris sagacissimi. Anno quoque huius seculi quadragesimo secundo reipublicae causa RENTZELIVS NOSTER abfuit, quum ob notam satisque superque cognitam virtutem & patriae amorem a sapientissimo atque perillustri splendidissimoque Senatu Bremari ablegaretur, ut cum Illustrissimo Comite & in toga Heroe incomparabili HENRICO BUNAVIO, cui CAROLVS VII. Imperii

eydo

XX

Romano-Germanici Imperator Semper Augustus Alegantio Caesareo ad Circulum Saxoniae Inferioris, rerum obvencientium, negotiorumque publicorum curam demandaverat, ante, quam civitatem hanc Imperii liberam ingrederetur, causas nonnullas valde difficiles arduasque secundum iusti praecipue, aequique nec non Iuris Gentium regulas placide componeret. Quae reipublicae opera egregie magna- que cum laude sua navata, ad patrios lares laetus rediit, & vix domum reversus gravibus muneribus obeundis admini- strandisque manus porro lubens libensque admoveere sta- tim coepit.

Nolumus de cetero enarrare omnes provincias & pro- curationes, quae inclyto Ordini Senatorio, non sine gra- vissimo onere, incumbunt; in quibus omnibus ac singulis NOSTER strenue pulchreque versatus est: licebit tamen nobis quaedam, & eminentiora illa quidem, quae summa cura, nec sine laude summa, sustinuit munera hoc loco recensere.

Praetor urbanus ius dixit civibus anno MDCCXLVII. & sequenti, prout decet iustitiae sacerdotem, secundum nor- mam iusti & aequi, perite, candide, continenter. Trien- nio post Praefecturam agrorum suburbanorum, quibus Bill & Dyffenwerder nomen est, fide, atque dexteritate omni gessit. Tribunus cohortium civicarum denominatus est anno MDCCCLII. eodemque tempore Censoris munus obiit, atque locus in simul Ipsi concessus est in Senatu rei nayalis atque tribunalis maritimi; quinimo Musae quoque nostrae in tutelam eius concesserunt, quando Scholarchae Gravissimi dignitate & auctoritate ornatum RENTZELIUM ve- nerati sumus.

Inter alias vero molestias, quas devoravit plurimas, per- integrum, & quod excessit, quinquennium maximos at- que incredibiles labores NOSTER toleravit in negotiis, circa censum migrationis & detractionis, uti vulgo vocant;

obve-

obvenientibus expediendis; quo interim munere, licet satis impedito & permolesto, ita, uti reliquis dignitatis Senatoriae muniis, laudabiliter functus est, ut alacritatem non minus ac prudentiam aequitatemque singularem ubique facile probaret omnibus.

Iam quoque, & ab anno quidem **MDCCXLVII.** cura sacrorum Parochiae Michaelitanae, una cum illi annexis plurimis aliis procurationibus, in **NOSTRVM** delata fuit: quam post conflagrationem Aedis maioris huius Parochiae satis funestam diro fulmine tactae, sequuta est anno **MDCCCLVI.** alia cura, quando nimirum in Conventu Amplissimi Senatus & Civium die **xxiii. Sept.** in Collegio illo, partim ex Senatoribus, partim ex Civibus delecto, cui restauratio templi tunc committebatur, primae partes, Praesidium vocant, **RENTZELIO** adsignatae fuerint. Neque huic etiam curae, aut rectius oneri, humeros suos subtraxit **NOSTER**, sed in his quoque occupationibus res agendas meditationibus, consiliis, fide, studio atque industria exsequutus est. Et in his certe confessibus non poterat non adferre ad consultationes maximum momentum **RENTZELIUS Praeses**, qui iudicio acri, fide illibata, & longo rerum usu praepollebat; quique in ferenda suffragia non praeceps ruebat, nec adfectibus obnoxius suis aut cuiuscunque alterius velificabatur utilitatibus; sed caute & circumspecte in omnibus negotiis procedendo ad id omni studio adnitebatur, quod iustum, aequum, & publice utile esse intelligebat. Hinc in omnibus conventibus ac deliberationibus vox **ERVS** & liberrima quidem, verum & prudentissima iudicata est, plane ut ad res quoque has gerendas, perficiendasque omnia sua composuisse vel a prima aetate visus fuerit.

Deinde per integrum etiam quadriennium ab anno nimirum **MDCCCLVIII.** usque ad annum **MDCCCLXII.** Praefecturam saltuum ac sylvarum in agris Hansdorpiensibus & Woltorpiensibus praeclare summaque diligentia gessit.

XXII

postea factus agrorum suburbicariorum, Hammensis, Hor-
nensis, eiusque, qui mons Hamburgensis vulgo audit, Prae-
tura quoque hac per annos ciorccclxii. & duos sequentes
optime functus est, eamque iurisdictione idonea exercuit.
Molarum frumentariarum itidem, uti cellae vinariae publicae
procuracionem, nec non splendidissimam lustrationem
annuam quatuor Dioecesium, quae reipublicae nostrae
cum Lubecensi reipublica communes sunt, quando scilicet
ordo solitus NOSTRVM ad hoc in se suscipiendum munus evo-
cavit, promte suscepit, atque digne sustinuit.

Taceo alia collegia, iudicia, concilia delecta, quorum
nullum certe est, in quod NOSTER adscitus non fuerit. Ta-
ceo plura alia munera, officia, procuraciones, quae enu-
merari vix possunt, ordinarias, extraordinarias, quaeque
tamen, quacunque molestia quoque fuerint coniunctae,
RENTZELII NOSTRI providentiam nunquam desiderarunt:
quum in iis omnibus rite & sapienter prudenterque curan-
dis, quae ad salutem publicam ulla ratione facere posse per-
suasum SIBI habebat, diligentissimum SESE nullo non tem-
pore praebuit. Nihil certe NOSTRVM neglexisse, nihil te-
mere, omnia serio egisse, specimina exstantiora, quae nunc
hoc ipso, veluti congruo, loco dabimus, satis superque pro-
babunt.

Praefectus, uti supra monuimus, agrorum, ad Billam
fluvium sitorum, constitutus NOSTER, non sine animi tri-
stitia vidit, scholarum hinc inde in his agris conditarum res,
communem quantumvis utilitatem continentés, vehemen-
ter delapsas esse. Simulac autem earum deformem faciem
animadvertit, omnia statim earum causa non tam cupivit,
quam potius serio voluit: reque bene pensitata, vulnera-
tae huic causae utiliter adcommodanda remedia sapienti
consilio excogitavit, excogitata Perillustri atque Amplissimo
Senatui proposuit, conditionesque obtulit minime spernen-
das. Quo ipso etiam effectum est, ut, cognitis scholarum

morbis, atque ad subveniendum earum salutem optimis atque saluberrimis remediis, Iustratio earundem non solum annua decreta fuerit publica Patrum Patriae vigilantissimorum auctoritate; verum alia quoque, quae ad excitandam docentium pariter atque discipulorum industriam facere visa sunt, Praetoribus provincialibus iniungerentur.)

Praefecturam quando in agro suburbano Hammensi atque Hornensi gessit, simulque animadvertit, ab aliquot retro annis in defuetudinem ivisse institutionem, quae plurimum prodest, catechetica, pio animo eam, veluti in prima fundatione templi cultusque divini optimo consilio sancitam, sed penitus hactenus neglectam, laudando nunquam non satis exemplo, boni publici causa auctoritate publica ex voto & cum adfensu omnium feliciter restituit.)

Publice etiam quum praedicaverit, cuius verbis nunc uti liceat,) B. REIMARVS, Vir de republica literaria & nostro etiam Gymnasio, si quisquam alius, immortaliter promeritus, *singularem Gravissimi Collegii Ecclesiastici Michaelitani erga Professores Gymnasii liberalitatem, qua illis anno MDCCCLXI. binas in novo templo maiori sedes, spectabili loco, quoties eis uti libuerit, gratis adsignavit in posterum; quum totidem in ceteris templis primariis omnibus dudum ipsis sint attributae, imo & olim in ipso Michaelitano promissae, adficere nullus dubitavit, debere Professores benignam hanc*

H 2

lati-

Ita enim verba sunt in Extr. Protocoll. Senat. Hamb. d. 25. Aug. 1751. quem benevolae voluntatis Nobiliss. Ampliss. atque Prudentissimi Viri, FRIEDERICI DE GRAFFEN, Senatoris atque Scholarchae longe meritisissimi, nos debere publice profiteri: quique huius est tenoris: Conclufum & Commissum dem Land-Herrn im Bill- und Ochsenwerder, daß künftige alle Jahr bey Aufnehmung der Kirchen-Rechnung diese vorgeschlagene Visitation und Examen gehalten, wobei denen Kindern, welche am besten bestanden, eine Bibel oder anderes geistliches Buch gegeben werden solle; auch daß die Schulmeister zu Zeiten zu beschenken wären, wenn sie sich vor andern herporgethan: die Kosten aber dazu sollen aus dem Fisco der Kirche genommen werden.

Testante, quem exhibet illustris, nostrisque laudibus omnibus maior, Editor der Sammlung der Hamburgischen Mandate B. V. S. 2363.

Extract. Protocoll. Ampliss. Senat. Hamb. d. 28. Martii 1763.

Conclufum & Commissum dem Land-Herrn in Hamm und Horn, bey dortiger Kirche die Verfügung zu machen, daß des Sonntags Nachmittags, statt der Predigt, eine Catechisation gehalten werde.

in Gymnas. Hamb. Indice Actorum Agendorumque, anno 1761. publicato, pag. 8.

XXIV

laudatissimi Collegii facilitatem vel praecipue commendationi, quae maximi aestimanda sit; Praesidis tum amplissimi, RENTZELII, Viri, ut in administrandis reipublicae muneribus strenui, integri, prudentis; ita literarum perquam amantis; & in ornamenta eorum, qui has docent, amplificanda vere intenti; hocque beneficium, simul monuit, grata memoria Professores ad seram posteritatem obstringere, & ad pia aequae vota, ut templum hoc, tanta Curatorum sollertia restauratum, una cum ipso puriore cultu Dei, stet porro in secula in concussum, utque omnia Procerum consilia civili, sacrae, & literariae rei bene evenire iubeat numen clementissimum.

Anno subsequenti MDCCCLXII. circa festum, Michaeli Archangelo sacrum, in locum, qui placide obdormiverat, B. LANGERMANNI, Senatoris Nobilissimi, Consultissimi, Gravissimi, atque per xxx. annos, & quod excedit, longe atque praeclarissime meriti, Scholarcha suffectus, literas imprimis humaniores, ex quibus quivis liberalioris ingenii homo, quamcunque vitae conditionem sequatur, praesidium & ornamentum sibi parare potest, quarumque lumine omne doctrinarum omnium & scientiarum genus quam maxime illustratur, omni, quo potuit, modo, potuit autem plurimis, praeclare iuvit. Ab anno MDCCCLXV. quo Vir Perillustris atque Magnificus, VINCENTIVS RUMPFIVS, Iureconsultus praestantissimus, atque de patriae singulorumque civium salute praeclare atque insigniter promeritus, & Senatorii Ordinis eo tempore Senior, CORTHVMIO, Consuli, annis meritisque fulgentissimis splendidissimo, fatis concesso, successor a Deo datus fuerat, RENTZELIVS NOSTER Amplissimi, Gravissimique Scholarcharum Collegii Praesidium, *Protoscholarchatum*, usitato apud nos nomine insignitum, obtinuit, atque huic dignitati amplissimae per integrum triennium non sine maximo Gymnasii, Scholaeque publicae commodo praefuit.

Quam

Quam follers & fervidus in partibus SIBI commissis exsequendis NOSTER fuerit, in promptu nunc omnino est diiudicare. Supererat nihil, vel ad ornandam BEATI VIRI virtutem, vel ad explenda bonorum pro Eo vota, praeterquam dignitas Consularis: ad quam etiam adipiscendam minime iudicium Illustris atque Amplissimi Senatus, (quippe quum CORTHYMIO, Consuli pie defuncto, dignus quaereretur Successor, in fortem illius dignitatis Summorum Patriae Patrum suffragiis RENTZELIVS quoque NOSTER, cui hic honor, veluti praemium virtutum, doctrinae, fidei ac laborum omnino debebatur, adductus fuerit) sed fors ipsa saltem, seu potius Deus, fortis etiam, uti rerum omnium, arbiter, eiusque benignitas atque providentia, quae omnem omnium hominum mentem atque intellectum excedit, solus defuit.

Quod ad coniugia NOSTRI adinet, primum domum duxit MARGARETHAM CAECILIAM VEGESACKIAM. Huic genti, extractu Bremensi oriundae, in Livoniam postmodum transplantatae, id praecipuae omnino laudi cedit, quod iam a trecentis amplius annis & nobilitate (cuius iura CHRISTINA, Sueciae Regina, anno MDCL. die XII. Iulii Holmiae *Georgio von Vegesack* novis, velut tabulis confirmari curavit) & Viris, sago togaque maxime celebribus, inclyta fit.) Nata erat anno MDCCXCII. die IV. Octobr. patre CAROLO GVSTAVO VEGESACKIO, I. V. L. matre CAECILIA ECKHOFFEN: nupsit virgo haec, omnibus sexui suo decentissimis virtutibus ornatissima, Viro Nobilissimo atque Consultissimo, consobrino suo, CONRADO VEGESACKEN, I. V. Licentiato doctissimo, celeberrimo: Eo autem pie denato RENTZELIVS NOSTER eandem viduam anno MDCCXXIII. d. XXIX. Novembr. matrimonio SIBI iunxit. Et quamvis in priori connubio nulli procreati ex ea essent liberi; RENTZELIO tamen felicitas obtigit, ut ex concordia &

con-

[*) Debemus haec humanitati Consultiff. *Schröteringii*, Icti egregie docti, & caussarum in foris nostris patroni felicissimi, atque celeberrimi, qui nobiscum benevole communicavit manu exaratam *Genealogiam* des altis dem Stiff Bremen abstammenden und nachhero adelichen Geschlechts derer *Vegesacken*.

XXVI

coniunctissima cum illa coniugii societate septies pater factus fuerit, quorum interim liberorum quatuor, & inter hos gemelli, in prima iam infantia vita concefferunt. Ex lectis finis autem huius tori coniugalis, quae ex *Vegefackia* suscepit, pignoribus, quaeque per immensam summi, quod in coelis est, numinis gratiam etiam nunc vita & fortuna laetissima fruuntur, quaeque ex casu patris venerandi ingentem dolorem acceperunt, reliquit NOSTER, qui primo loco nobis nominandus est, Nobilissimum & Consultissimum Virum, GARLIEB RENTZELIVM, I. V. L. dignissimum, in quo paternae fidei, industriae atque pietatis pulcherrima elucet imago: cuiusque virtus singularis, ut, in excelsio loco posita, in multorum salutem se diffundat, atque olim in commune proficit, vehementer optamus. Ex IPSIVS cum ANNA MARGARETHA SILLEEMIA, nobilissima virgine, multisque virtutibus ornata, anno MDCCCLV. die XI. Febr. contracto matrimonio B. NOSTER, gaudio maximo perfructus, tres nepotes HERMANNVM, IOACHIMVM, & CAROLVM GVSTAVVM vidit & exosculatus est, quos in spem patriae, gentisque inclytae decus atque ornamentum ut finat adolefcere benignissimus Deus, votis omnibus ex animo precamur.

Luget etiam, & graviter quidem, mortem patris exoptatissimi moestissima filia HANNA CATHARINA RENTZELIA, quae laeto auspicio lucem primam adspexit anno MDCCXXVIII die XXII. Maii, & pactione nuptiali anno MDCCCL. die VII. Iulii inita cum Nobilissimo Viro & mercatore prudenti & florentissimo, NICOLAO STAMPEELIO, B. Consul, NICOLAI STAMPEELII, meritorum gloria post fata quoque Perillustris atque Magnifici, filio natu minore, in luculentissimam familiam collocata est, quaeque anno MDCCCLII. Pridie Kal. Maii ex hoc optimo marito peperit filium, IOACHIMVM PETRVM, qui felicissimus partus B. Avo cumulum gaudii simul adtulit:

qui pro LICENTIA, summos in utroque iure honores capeffendi, *diff. inauguralem de literis recognitionis praesertim duplicibus* (vulgo *von doppelten Connossementen*) ad d. X. Octobr. Lugduni Batavorum examini publico & solemniter cum plausu maximo submisit.

cuique bonae indolis atque industrio iuveni, ut rerum humanarum summus arbiter exoptatissimum studiorum successum clementissime largiri velit, toto pectore vovemus.

MARGARETHA denique CAECILIA, quae anno *MDCCXXXV*. die *XIV*. Ianuarii in hanc vitam introivit, quamque B. NOSTER anno *MDCCCLXI*. die *XVIII*. Novembr. fausto omine & ex voto elocavit Viro Amplissimo, Clarissimo & plurimum Reverendo, IOANNI WINCKLERO, oraculorum sacrorum interpreti, quem Verbi Divini Ministrum vocant, apud Bergstädtenses fidelissimo, indiesque praeclare merenti: quaeque anno *MDCCCLXIII*. mense Octobr. partu quidem foemineo, infelici tamen & mortuo, liberata, in hunc usque diem divinitus servata, obitum patris amantissimi summo dolore prosequitur.

Obierat *Vegefackia* die *XII*. Maii anno *MDCCXXXVI*. uxor NOSTRI vere nobilis, pia, morum suavitate insignis, quaeque tot tantaque in sinum mariti deposuerat amoris, fidei, que conjugalis pignora: viduusque NOSTER ex eo tempore egit vitam ad annum *MDCCXXXVIII*. quo, & die quidem *XXIII*. Ianuarii cum ELISABETHA CLAMERIA, IOANNIS VINCENTII BEHNII, Viri maxime Reverendi & Pastoris quondam Bergedorffiensis meritissimi, relicta vidua, omni virtutis laude ornatissima, praestantissimaque matrona, Sibi pariter ac soboli suae solatium adhibiturus atque dulce praesidium, secundas nuptias celebravit. Coniunctissime etiam cum ea per quinquennium, & quod amplius est, vixit, & ex animi sententia, summaque ad extremum usque spiritum concordia. Ex hac vitae, curarumque socia anno *MDCCXXXVIII*. die *IV*. Novembr. filium genuit, IOACHIMVM, rei mercatoriae operam navantem. nec non anno *MDCCXLII*. die *VI*. Ianuarii filiam, ELISABETHAM, ingenio ac virtute florentissimam virginem, & sextis sui ingens deus, quae rebus domesticis solertia, quanta fieri potuit, omni, & multis annis praefuit, & aegrotantem patrem, quem re-

XXVIII

nerrimo amore semper prosequuta est, quovis modo, pietate, quae filiam decet, ducta, sublevare studuit, nec quicquam omisit officii, quod ad tranquillitatem animi, curamque valetudinis illius pertinere sensit, quaeque tam cari capitis obitum maxime luget. Tandem etiam suavisima NOSTRI coniux anno MDCCXLIII. die VI. Febr. filia, nomine CATHARINA, (eodem autem adhuc anno die XVIII. Martii iterum denata) enixa, sed partus tamen doloribus, maximo cum summe afflicti mariti dolore, extincta est: a quo tempore & ultra XXV. annos viduus extra torum NOSTER vixit, voto quasi ad coelibatum adstrictus.

Ad reliquam vitam quod adinet, moribus erat NOSTER placidis, & sua veluti natura ad omnem humanitatem compositis, simplex, candidus, veritatis, iustitiae, pacis, fidei, atque amicitiae, non nisi tamen deliberato animo contractae, observantissimus. A verboritate quam longissime abfuit, praesertim a garrulitatis vitio eorum, qui, quum nihil dicant, aliorum, ne dicam, gravissimorum virorum auribus dignum, loquendi tamen finem nunquam faciunt. RENTZELIO enim quoties loqui necesse fuit, perpetuo sociabantur comitatu & concinnitas, sagacitas, circumspectio, gravitas & cum gravitate ipsa ratio. Neque etiam *uti* sermonibus magnifice SE IPSVM gloria & praedicatione extulit: *ita* gravioribus imprimis rebus optime, si quisquam alius, silentia praestare didicerat. Videbat, simulque deplorabat morbum seculi: ineptias autem, aut verius malitiam & invidiam eorum, qui de optimis libris pessime, deque eorum auctoribus innocentissimis malevole sentirent, prorsus fastidivit. IPSE ceteroquin laboriosus nullum tempus sibi dabat laboris vacuum. Otium potius, si quod ipsi fuit, quodque alii plerique otiosissimis, id est, inutilibus penitus perdunt occupationibus, non nisi dignis impendere solitus est. Pius porro iure merito celebratur, & adeo religiosus, ut malae conscientiae

reatum

reatum intra SE nunquam sustinuerit. Fortis potius erat, ut *Horatii* verbis utamur, *in SE-IPSO totus teres atque rotundus*, id est, aequalis, perfectus & SIBI semper constans. Omnia enim recta, plana, sincera esse finens, ad negotia publice profutura cuncta quoque transtulit, quam propriam sedem conscientiae esse, eamque unicam, recte putavit. A mundi strepitu & fumorum venditione alienissimus erga eos, quibuscum conversabatur, facilis, iucundus, gratus, religioni SIBI habuit, ulli molestiae esse. Hinc nullus in verbis dolus, nullum in vultu artificium, & in ipsis actionibus nullae unquam insidiae: improbitatis potius, futilitatis, nugarum, inconstantiae ac levitatis osor acerrimus; gravis IPSE ac simul comis, strenuus itidem ac diligens in adiuvandis civibus omnibus, imprimis amicis, quorum causa nihil non tentabat. Domus Eius sanctuarium erat, nullo luxu, nulla turba, nullo strepitu personans, ubi pietas potius residebat, & reliquae ex alma hac matre profluentes virtutes hospitabantur. In ea unumquemque pro conditione sua humaniter ac benevole excipiebat, nec cuiquam facile aditum ad SE claudebat, nisi adulatoribus, & qui rumores circumferunt; iisque, qui toties ad alienam famam furdi sunt, quoties bene, tametsi vere, loquitur: quos omnes cane & angue peius fugiebat, nihil SE indignius ratus, quam labem alicui inferre, & adspargere, aut alienarum rerum, ad SE nullo modo pertinentium, quaeque scire nihil interest, nimis esse curiosum. Non enim cuiquam male cupiebat, multo minus insidiabatur, nec cuiusquam secundas res lividis intuebatur oculis; quin potius faventem SE omnibus praebuit, qui honesta ratione sibi prospicere, & de bono publico mereri studebant. Quod ita esse, constanti fama, atque omnium sermone celebratum est.

XXX

Sed ad suprema beate defuncti NOSTRI iam deveniendum est, & tristissimo quidem animo. Pluris interim iam interest, vitae RENTZELI, tam laudabiliter peractae, finem clausulamque cognosci.

Corpore satis vegeto plurimam vitam vixit: a duobus interim abhinc annis virium debilitatem, non certe levem, & senectutis simul incommoda sensit. De morbo igitur non est, quod multa dicamus, quum ipsa senectus tandem morbus sit, & in mortem desinat: quae pia cogitatio B. NOSTRO ansam praebuit, inter familiares suos liberali ioco in haec verba erumpendi: *se nullo, nisi unico, eoque gravissimo morbo laborare*, (maturitatem autem aetatis animo indigitabat suo,) *qui medicorum tamen omnium artes omnes eluderet, falleretque egregie.*

Quum ab aliquo iam tempore valetudo NOSTRVM destitueret, probeque nosset, restare mori, cui nasci contingerit, contemplatus quotidie coelestia, Deoque deditus, precibus ardentissimis deprecatus est eum, ut veritatem religionis christianae, cultusque divini, pietatem & literas, veluti reipublicae fulcra, conservaret, atque a patria potissimum civitate carissima mala quaevis averteret: SE IPSVM autem divino arbitrio summa aequitate animi atque religione dudum permisit, &, salutare servatoris Christi meritum fide omni complexus, quum febris acuta die xv. Sept. correptus esset, pectoris quoque angustias, quibus deinde spirandi difficultas, seu asthma, (ut in re medica medicis usitato vocabulo: uti nobis liceat) subito accessit, gravissimas sentiret, die xx. eiusdem mensis, nocte iam adventante,

circa

*) Veritatis doctrinaeque purioris amantissimum RENTZELIVM NOSTRVM fuisse, contra vero errores, perversumque, qua plurimos duci, multosque alios in tanta doctrinae evangelicae luce pravo consilio delectari, tristi experientia edocemur, novaturiendi inclarescendique prurium averfatum non modo maxime, sed, ut Senatorem decet, eumque primae dignitatis, in huius generis homines odium plusquam Vatinianum toto pectore continuasse, laudat merito, qui NOSTRI benevolentiam sibi conciliavit, atque ILLIVS gratia plane singulari perfruitus est Summe Reverendus, Excellentissimus atque Celéberimus GÖRHÖFF. SCHVITZIVS, Fautor & Collega noster honoratissimus atque coniunctissimus, in Epistola consolatoria, germanice scripta, ad B. RENTZELI filiam virginem moestissimam superstitem.

circa horam undecimam, integerrimis sensibus, morte; qualem optare potuisset, oppetita, somno certe simillima, exspiravit, animamque coelo, unde profecta erat, reddidit, quum vitae annos SENEX NOSTER impleverat septuaginta & quatuor, diesque novendecim. Tanto igitur beator est reputandus RENTZELIVS, quanto arctius Deo devinctus & vixit antea semper, & tandem decessit. Exuviae die XXVI. Septembr. in templo, D. Catharinae dicato, terrae mandatae sunt. *)

Grave quidem RENTZELII NOSTRI. SYMME MERITI obitus & nobis omnibus; CIVES, & moestissimis liberis, ac toti hoc ipso perturbatae familiae splendidissimae, spectatissimaeque vulnus inflixit. Sed non potest non Nos omnes, cunctosque singulosque erigere, quod virtutes B. RENTZELII atque merita magni etiam fiant, fierique debeant iure meritoque ab omnibus & singulis. Servet, optamus, immortalis ac praepotens Deus domum RENTZELIANAM vere illustrem, eosque imprimis, qui tanti patris, avique funus toto pectore lugent, liberos, nepotes, omnesque, qui hanc amplissimam gentem vel adfinitatis vel cognationis genere attingunt, summa prosperitate & quovis felicitatis genere cumulet, beet, exornet.

Servet, pie porro precamur, benignissimum numen, qui cum decenti gravitate Amplissimo Collegio Scholarchali nunc praest, Nobilissimum atque Prudentissimum CLAMERVM, Ordinis Senatorii modo Seniore & Proto-scholarcham, dignitatis splendore atque auctoritate praestant-

H 2

stan-

*) Imaginem B. RENTZELII, aeri incisam, sculptor peritissimus I. C. G. Fritschius eleganter expressit; quam haec ornat manus subiecta modo laudati amicissimi Collegae SCHÜTZII:

RENTZELII faciem sculptor nitido exprimit aere:

Non ampli meriti fulget in aere decus.

Nec curas patriae sacras, sacrasque Camenis

Exprimit aes, mancae nec fuit artis opus.

Curas has geminas si vis cognoscere, LECTOR,

Et PATRIAM & MYVAS consule, certus eris.

HVIC ego, si feros, ut nunc precor, adprecor annos,

Et PATRIAE & MYVIS commoda mille precor.

XXXII

stantissimum, in seros usque annos, efficiatque, ut, quum bonarum omnium artium ac literarum studia quaevis adfertorem habeant. IPSVM & vindicem certissimum, SVO cum primis praesidio diu sustineantur. Propitius tandem & favens semper adfit Deus clementissimus Nobilissimo atque Consultissimo SPRECKELSENIO, qui defuncto RENTZELIO NOSTRO, doctrina, virtute, pietate & probitate omnino EI pari, divina providentia fortem dirigente, successor ex voto datus est. Salvum EVM quam diutissime praestet, & incolumem gratia coelestis, omniaque publica aequè ac privata, ILLIUS negotia, consiliaque ita fortunet, ut vergant in nominis divini gloriam, reipublicae patriae salutem, & splendidissimae familiae praeclarum, perenne itidem, constans atque perpetuum ornamentum. Vestrum denique est, CIVES, de RENTZELII, ad loca beatorum eVecti, & alta quiete nunc fruētis, laudibus nunquam conticescere, nomenque potius atque memoriam TANTI VIRI cogitationibus & mente gratisima alere, & ad seros posterōs comiter servatam benigne transferre. VALE tandem! VALE iterum, o ter quaterque BEATE SENEX! Fruere sorte tua, & laetare! Nos, & quilibet quidem suo ordine, quamprimum Deus iusserit, prompti paratique atque libentes TE sequemur.

